

- herra · Karle oc hans · vmbudhom · af allom · ærindom som · j æghen · idhrom · ræta · hosbonda · oc herra · af swara · oc æpter thetta · ængom androm. Scriptum Nycopie anno
10 Domini M^occclxxxprimo · sabbato proximo ante Diuisionem apostolorum · sub sigillo meo presentibus apposito jmpendenti.

Sigill: runt av brunt vax på flikskuren remsa dragen genom skåra, diameter 3,0 cm (heraldiskt sigill, se SMV I, s. 408; för foto av bättre bevarat ex. se Medeltida småkonst. Sigill i Riksarkivet, 1997, s. 47, nr 58): [+ S' Boe]cii Ionson.

10456

1381 juli 16

Ärkebiskopsgården
(Biskops-)Arnö

Ej namngiven notarie utfärdar notarialinstrument i vilket intygas att kyrkoherden Gregers Petersson i (Uppsala-)Näs i Uppsala stift på ärkebiskop Birgers begäran inställt sig inför denne den 16 juli 1381, ungefär vid tiden för ters (vid niotiden), på ärkebiskopens gård Arnö i närvaro av utfärdaren och nedanstående vittnen för att under ed sanningsenligt vittna i fråga om Enköpings hospital. Gregers Petersson hade föreslagits (som föreståndare) vid hospitalet av framlidne kung Magnus av Sverige, vars kaplan han enligt uppgift varit. Herr Gregers försäkrade att kungen, samma år (1359) som herr Magnus blivit återinsatt som Sveriges kung efter att hans son Erik avlidit, hade kommit till staden Enköping där kyrkoherden Lars vid Vårfrukyrkan förestod hospitalet efter att ha blivit utsedd av framlidne ärkebiskop Peter (Tyrgilsson) i Uppsala. Vidare framhöll herr Gregers att kungen utsett honom (till föreståndare) för hospitalet, eftersom kungen ansåg att han hade patronatsrätt över hospitalet. Då ärkebiskopen, som vid tillfället var närvarande, fick höra detta, lät han kalla till sig herr Gregers. På frågan om han ville stödja sig på kungens förslag gav herr Gregers genast vika, sedan han frågat sina vänner och erfarit att han inte med stöd av kungens presentationsrätt kunde få en säker position i nämnda hospital. Han tillade även att några riddare, nämligen Erengisle Sunesson, Gustav Arvidsson, Karl Ulfsson och flera andra av rikets främste, vilka dagen efter hade varit församlade hos kungen, hade sagt till honom att hospitalet sedan gammalt varit under ärkebiskopens makt och förvaltning. Därför behöll herr Lars föreståndarskapet för hospitalet så länge han levde. Senare svor kyrkoherden Johan Esbjörnsson i Skön i Uppsala stift, även han kaplan hos kung Magnus, att han varit närvarande och sett att det gått till så som omnämns ovan. Ärkebiskop Birger bad utfärdaren att upprätta ett eller flera notarialinstrument över det ovannämnda, så många som behövdes. Närvarande vittnen var herr Olof Botvidsson, ständig vikarie vid Vårfrukyrkan i Uppsala, och Johan Tyrgilsson, kaplan hos ärkebiskop Birger.

Avskrift i vidimation på perg. 1414 6/2 (SD nr 1902), Sv. Riksarkivet.
SDHK nr 11952.

Regest: RPB nr 1611; A. Hellbom, Medelpads äldre urkunder (1972), nr 27.

Om Gregers Petersson, som omnämns som kyrkoherde i Uppsala-Näs mellan 1369 och 1381, se B. Hedberg, Uppsala stifts herdaminne IV:2 (2014), s. 475.

Angående Lars Johansson, som under perioden 1357–1363 omtalas som kyrkoherde vid Vårfrukyrkan i Enköping, se S. Ljung, Enköpings stads historia I (1963), s. 135, 208 och 210.

Om riddarna Erengisle Sunesson (båt), Gustav Arvidsson (Sparre av Vik) och Karl Ulfsson (Sparre av Tofta), se SRM s. 33, 38 och 53.

Angående kyrkoherden Johan Esbjörnsson i Skön, som 1380 omnämns som prost, se Hellbom, a.a., s. 57, nr 26, och SDHK nr 44985.

Om Enköpings hospital se Ljung, a.a., s. 197 f.

Kung Magnus (Erikssons) besök i Enköping torde ha ägt rum i slutet av 1359; sonen Erik avled 20/6 1359. Om besöket i Enköping se Ljung, a.a., s. 208. Angående Erik Magnussons regeringstid (1356–1359) se SBL XIV, s. 261 ff.

Om brevet se Ljung, a.a., s. 208–211.

Notarialinstrumentet är avskrivet i en vidimation som i sig är ett notarialinstrument, upprättat 1414 6/2 av notarien Konrad från Köln, klerk i Kölns stift, med sammanlagt fem avskrifter rörande Enköpings hospital. Förutom föreliggande notarialinstrument upptas följande brev: 1378 16/7 (DS nr 9861), vari ingår en avskrift av brev 1278 2/1 (DS nr 634), vidare 1364 4/10 (DS nr 7075), 1407 14/9 (SD nr 879) och 1412 13/9 (SD nr 1615).

In nomine Domini amen. Anno natiuitatis Eiusdem Millesimo ccc^o lxxx^o j, iudicacione quarta pontificis sanctissimi in *Christo* patris et domini nostri domini Urbani diuina prouidencia pape sexti anno quarto · xvj die mensis Julij, ¹-hora terciarum⁻¹ uel quasi · constitutus coram venerabili in *Christo* patre domino Birgero archiepiscopo *Vpsalensi* predicto · in manerio suo dicto Arnø in presencia mei notarij publici et testium infrascriptorum dominus Gregorius Petri rector parrochialis ecclesie Næs *Vpsalensis* diocesis per eundem dominum archiepiscopum requisitus per iuramentum suum in verbis sacerdotis manibus applicatis ad pectus de veritate dicenda super negocio *Enecopensis* hospitalis, ad quod per illustrem principem dominum Magnum olim regem Suecie bone memorie, cuius capellanus extiterat aliquando, ut audiuimus, fuerat presentatus, in fide sua asseruit · et ad manus meas personaliter iurauit · quod anno, quo idem dominus Magnus restitutus ad regnum Suecie · filio suo domino Erico defuncto ad opidum *Enecopense* venit, ubi quidem dominus Laurencius rector parrochialis ecclesie beate Uirginis ibidem hospitale predictum ex prouisione ordinaria per venerabilem in *Christo* patrem dominum Petrum felicis recordacionis tunc archiepiscopum *Vpsalensem* sibi facta gubernabat · eundem dominum Gregorium ad hospitale supradictum presentauit · credens se in eo jus patronatus habere · Quod audiens dominus archiepiscopus antedictus tunc ibidem existens ad se vocari fecit dictum dominum Gregorium ipsum · interrogans, si vellet inniti presentationi domini regis predicti sibi facte · Qui consultis amicis suis informatus, quod per presentationem huiusmodi firmum pedem in hospitali sepedicto non posset habere nec figere · statim cessit et adiecit, quod domini milites et potiores regni, videlicet *Ærengisluus* Sunesson · *Gozstaus* Aruidsson et *Karolus* Wlpson · alii que quam plurimi in crastino tunc sequenti apud ipsum dominum regem congregati sibi dixerunt, quod hospitale memoratum sub potestate et prouisione domini archiepiscopi *Vpsalensis* fuerit ab antiquo · Et ob hoc dictus dominus Laurencius possessionem gubernacionis in ipso hospitali diu ante, ut premittitur, inchoatam continuauit et retinuit, quoad uixit · Quibus omnibus sic gestis et actis quidam dominus Johannes Esberni rector parrochialis ecclesie *Skøon* eiusdem *Vpsalensis* diocesis tunc etiam capellanus supradicti domini regis Magni in consciencia sua etiam ad manus meas iurauit se affuisse et fieri uidisse quemadmodum superius est expressum · Super quibus omnibus et singulis premissis prenominatus archiepiscopus requisiiuit me notarium publicum infrascriptum, vt sibi vnum uel plura, tot et quot sibi necessaria fuerint, conficerem publica instrumenta · Acta sunt hec in manerio ipsius domini archiepiscopi

8 hospitalis] hos pitalis utan avstavningsstecken vid radskifte. 12 quidem] Möjligen avskrivningsfel för quidam. 15 facta] factam ms, sannolikt felläsning av förkortning vid avskrift från original. 25 quoad uixit] quo aduixit ms.

¹-1 D.v.s. vid kl. 9 på förmiddagen.

35 wlgariter Arnø dicto de anno, jndiccione, mense, die, hora, loco, pontificatu quibus supra, presentibus honorabilibus et discretis viris dominis Olauo Botwidi perpetuo vicario ecclesie beate Virginis Vpsalensis · necnon Johanne Thyrkilli capellano ipsius dominj archiepiscopi antedicti testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

32 anno] *Ordet dubblerat, möjligen är ordet vid första förekomsten utprickat.* 34 Thyrkilli] *Bokstaven y efter rättelse från u.*

10457

1381 juli 19

Jakob Jakobsson Horn skänker såsom morgongåva till sin hustru Ingeborg Tykesdotter 40 mark svenska penningar i goda värdörar, för vilket han pantsätter sin södra gård i Örnabäckshult i Långaryds socken med alla tillagor. Om de skulle få barn ska nämnda gåva räknas som möderne och ej som fäderne. Skulle någon av makarna avlida utan att de fått barn, ska den som överlevt behålla gåvan med alla rättigheter, ohindrat av detta brev. Om det vid tiden för dödsfallet skulle visa sig att gården inte är värd 40 mark, ska gåvan till fullo betalas i goda värdörar till Ingeborg, om hon är den som är i livet.

Utfärdaren beseglar tillsammans med Tubbe Eriksson, häradshövding i Västbo härad, prosten herr Peter i Villstad och Arvid Petersson.

Orig. på perg. (20,0 x 10,7 cm, uppveck 1,4 cm; 13 rader), Sv. Riksarkivet.

SDHK nr 11953.

Regest: RPB nr 1612.

Jakob Jakobsson Horn ska troligen identifieras med den Jeppe Horn som förekommer i brev 1401 efter 10/4 (SD nr 50); se även SMV II, s. 519.

Om Tubbe Eriksson (fyrdelad sköld) se C. Härenstam, *Finnveden under medeltiden* (1946), s. 68–69 och s. 298 med not 45.

Angående Arvid Petersson (lejon) se L.-O. Larsson, *Det medeltida Varend* (1964), s. 392 med not 15.

Peter i Villstad omnämns som mottagare av legat i testamente 1371 15/8 (DS X, nr 80) och är sigillvittne i DS nr 8765, 9636 och 9930.

Omnibus presens scriptum cernentibus Jacobus Jacobsson dictus Hoorn salutem jn Domino sempiternam · Quoniam jn recuperandis donacionibus nupciarum · honor debitus et consuetus obseruetur · tenore presencium publice recognosco me predilecte consortj mee Ingeborgj Tykadotter · racione dotalicij dictj morghengawo xl^a marchas denariorum Sweu-
 5 orum jn bonis valoribus rite et legaliter contulisse · pro quibus sibi curiam meam australem jn Ønabeksholt parochie Langarydh sitam cum omnibus adiacenciis suis nullis exceptis prope
 positis vel remote jnpignero per presentes tali racione prehabita / quod, si inter nos Deo
 volente jnfantuli liberi fuerint procreatj, extunc predicta donacio ipsis pro matrimonio et non
 patrimonio vtique habeatur · Siquis vero nostrum · altero · sine liberis, quod absit, premortuo
 10 / supervixerit / jipse eandem donacionem pleno jure vtique retinebit / tenore presencium non
 obstante / prouiso eciam, quod si predicta curia tempore premorientis equiualens xl^a marchas
 jnventa non fuerit · extunc predicta donacio predictae Ingeborgj, si supervixerit, jn bonis

6 Ønabeksholt] *Med endast rudimentär krok, liknande prick, över initialbokstaven Ø.* 10 supervixerit] *Särskrivet super vixerit.* 11 prouiso] *pro-förkortningen efter rättelse.*